

کنگره‌ای جهانی برای خوانش عدالت در سیره رضوی

ریحانه عامل‌نیک، پنجمین کنگره جهانی حضرت رضا(ع) دوشنبه، بیست و چهارم اردیبهشت، با پیام رهبر معظم انقلاب در تالار قدس سازمان کتابخانه‌های آستان قدس رضوی آغاز به کار کرد. هم‌زمان با برگزاری این کنگره، بیست نشست تخصصی با ارائه مقالات منتخب در موضوع عدالت و سیره اجتماعی حضرت رضا(ع) ارائه می‌شود. در مراسم افتتاحیه پنجمین کنگره جهانی حضرت رضا(ع) پیام‌های جداگانه‌ای از آیت عظام مکارم شیرازی، عبدالله جوادی آملی و جعفر سبحانی از مراجع شیعیان جهان قرائت شد که بخشی از آن‌ها در ادامه می‌آید. نظر چهره‌های حوزه و دانشگاه درباره کنگره و دستاوردهای تمدنی آن نیز درخورتأمل است که در ادامه بخشی از نظرات آن‌ها نیز مرور می‌شود.

✦ آیت‌الله جوادی آملی در پیامی بیان کردند: محور بحث این است که عدالت بر همه لازم است و ظلم به هیچ‌کسی روا نیست. عدل در کلام یک حساب و در فقه و حقوق حساب دیگری دارد. در کلام امامیه که از آن به عنوان عدلیه یاد می‌شود، روشن و ثابت شد که انسان نه مجبور است نه مقوَّض، نه همه کارها را خدا به انسان واگذار کرد و نه حریت را از انسان مسلوب داشت، «لَا جَبْرَ وَلَا تَقْوِیَ وَلَکِنْ أُمُورٌ بَيْنَ أُمُورٍ». این عدل کلامی است و با عدل فقهی و حقوقی ارتباطی ندارد. این «لا إکراه فی الدین» یعنی انسان نه مجبور است، نه مقوَّض، یعنی اجباری در کار نیست. این حکم کلامی است، نه حکم فقهی. معنایش این نیست که انسان آزاد است هر کاری بکند. معنایش این است که اگر بخواهد کافر شود و بد کند و به جهنم برود، آزاد است و اگر بخواهد کار خوبی کند، مؤمن شود و به بهشت برود، آزاد است. این «لا إکراه فی الدین» هیچ ارتباطی با مسئله فقهی و مسئله حقوقی ندارد. این راجع به مسئله کلامی است و کلا بحثش جد است. اما در مسئله فقه بر همه واجب است که عادل باشند و از ظلم بپرهیزند. ظلم به هر شخصی حرام است، حتی به سگ! سگی که کاری به کسی ندارد، ستم‌کردن به آن بد است. چه اینکه اگر سگی تشنه باشد و بخواهند آن را سیراب کنند، ثواب دارد. بر اساس «لَکُلِّ کَبِدٍ حَرٌّ» اگر، درباره حیوانات هم این مطلب را گفته‌اند. بنابراین یک عدل کلامی داریم که آیه «لا إکراه فی الدین» عهده‌دار آن است و یک عدل فقهی و حقوقی داریم که «إِنَّ اللَّهَ يَأْمُرُ بِالْعَدْلِ وَالْإِحْسَانِ» عهده‌دار آن است. آنچه جنگ جهانی اول و دوم را تشکیل داد، آنچه جنگ‌های نیابتی را الان اداره می‌کند و آنچه جریان غزه را متأسفانه به راه انداخته و همه ما را متأثر کرده و جامعه انسانیت را داغ‌دار کرده، به سبب ظلم است. امیدواریم به برکت ظهور ولی عصر(عج) جهان پر از عدل و داد شود.

✦ آیت‌الله ناصر مکارم شیرازی، مرجع تقلید شیعیان، در پیامی که توسط فرزند ایشان قرائت شد، تأکید کرد: جهان امروز نابرابری آشکار در برخورداری همه از حقوق انسانی، وجود و ستم فراگیر مستکبران بر مستضعفان و مظلومان عالم، مهم‌ترین علت نیاز جهان برای سعی و کوشش در گسترش عدالت و جلوگیری از ظلم است. زیرا اهمیت عدالت و پرهیز از ظلم و رعایت حقوق انسان‌ها از آموزه‌های اصلی دین مبین اسلام و مکتب اهل بیت(ع) است. گسترش امروزه ظلم نه در پوشش و لفافه، بلکه در ظاهر رخ نموده و وضع مردم مظلوم غزه که ابتدایی‌ترین حقوق انسانی آن‌ها نقض شده و انواع جنایت در حق آن‌ها روا شده، از بارزترین و فجیع‌ترین نمونه‌های ظلم در تاریخ بشر است. موضوع عدالت یک آرمان اصلی برای بشر و حکومت امام موعود(عج) و گفت‌وگو درباره حقیقت و ارکان و مؤلفه‌های آن و واکاوی میدانی درباره موانع گسترش عدالت در همه سطوح و مبارزه با ظالمان و مظاهر ظلم با تکیه بر معارف نورانی قرآن و اهل بیت(ع) نیازمند پژوهش و تلاش علمی بیشتر است. در کلام حضرت ثامن الحجج(ع) معیار مسلمانی، ظلم نکردن به مردم و نزدیکان بیان شده است. آیت‌الله مکارم شیرازی درباره همایش بین‌المللی امام رضا(ع) پیشنهاد داد: کمیته‌ای برای پیگیری و تحقق مطالعات و پژوهش‌های این گردهمایی بین‌المللی تشکیل شود تا با استفاده از ظرفیت جهانی آن بزرگوار و آستان آن حضرت، اجرای عملی شعارهای این همایش با اندیشمندان و افراد تأثیرگذار دنبال شود.

✦ آیت‌الله محمد باقر مکارم شیرازی، مرجع تقلید شیعیان، در پیامی که توسط فرزند ایشان قرائت شد، تأکید کرد: جهان امروز نابرابری آشکار در برخورداری همه از حقوق انسانی، وجود و ستم فراگیر مستکبران بر مستضعفان و مظلومان عالم، مهم‌ترین علت نیاز جهان برای سعی و کوشش در گسترش عدالت و جلوگیری از ظلم است. زیرا اهمیت عدالت و پرهیز از ظلم و رعایت حقوق انسان‌ها از آموزه‌های اصلی دین مبین اسلام و مکتب اهل بیت(ع) است. گسترش امروزه ظلم نه در پوشش و لفافه، بلکه در ظاهر رخ نموده و وضع مردم مظلوم غزه که ابتدایی‌ترین حقوق انسانی آن‌ها نقض شده و انواع جنایت در حق آن‌ها روا شده، از بارزترین و فجیع‌ترین نمونه‌های ظلم در تاریخ بشر است. موضوع عدالت یک آرمان اصلی برای بشر و حکومت امام موعود(عج) و گفت‌وگو درباره حقیقت و ارکان و مؤلفه‌های آن و واکاوی میدانی درباره موانع گسترش عدالت در همه سطوح و مبارزه با ظالمان و مظاهر ظلم با تکیه بر معارف نورانی قرآن و اهل بیت(ع) نیازمند پژوهش و تلاش علمی بیشتر است. در کلام حضرت ثامن الحجج(ع) معیار مسلمانی، ظلم نکردن به مردم و نزدیکان بیان شده است. آیت‌الله مکارم شیرازی درباره همایش بین‌المللی امام رضا(ع) پیشنهاد داد: کمیته‌ای برای پیگیری و تحقق مطالعات و پژوهش‌های این گردهمایی بین‌المللی تشکیل شود تا با استفاده از ظرفیت جهانی آن بزرگوار و آستان آن حضرت، اجرای عملی شعارهای این همایش با اندیشمندان و افراد تأثیرگذار دنبال شود.

✦ آیت‌الله محمد باقر مکارم شیرازی، مرجع تقلید شیعیان، در پیامی که توسط فرزند ایشان قرائت شد، تأکید کرد: جهان امروز نابرابری آشکار در برخورداری همه از حقوق انسانی، وجود و ستم فراگیر مستکبران بر مستضعفان و مظلومان عالم، مهم‌ترین علت نیاز جهان برای سعی و کوشش در گسترش عدالت و جلوگیری از ظلم است. زیرا اهمیت عدالت و پرهیز از ظلم و رعایت حقوق انسان‌ها از آموزه‌های اصلی دین مبین اسلام و مکتب اهل بیت(ع) است. گسترش امروزه ظلم نه در پوشش و لفافه، بلکه در ظاهر رخ نموده و وضع مردم مظلوم غزه که ابتدایی‌ترین حقوق انسانی آن‌ها نقض شده و انواع جنایت در حق آن‌ها روا شده، از بارزترین و فجیع‌ترین نمونه‌های ظلم در تاریخ بشر است. موضوع عدالت یک آرمان اصلی برای بشر و حکومت امام موعود(عج) و گفت‌وگو درباره حقیقت و ارکان و مؤلفه‌های آن و واکاوی میدانی درباره موانع گسترش عدالت در همه سطوح و مبارزه با ظالمان و مظاهر ظلم با تکیه بر معارف نورانی قرآن و اهل بیت(ع) نیازمند پژوهش و تلاش علمی بیشتر است. در کلام حضرت ثامن الحجج(ع) معیار مسلمانی، ظلم نکردن به مردم و نزدیکان بیان شده است. آیت‌الله مکارم شیرازی درباره همایش بین‌المللی امام رضا(ع) پیشنهاد داد: کمیته‌ای برای پیگیری و تحقق مطالعات و پژوهش‌های این گردهمایی بین‌المللی تشکیل شود تا با استفاده از ظرفیت جهانی آن بزرگوار و آستان آن حضرت، اجرای عملی شعارهای این همایش با اندیشمندان و افراد تأثیرگذار دنبال شود.

✦ آیت‌الله محمد باقر مکارم شیرازی، مرجع تقلید شیعیان، در پیامی که توسط فرزند ایشان قرائت شد، تأکید کرد: جهان امروز نابرابری آشکار در برخورداری همه از حقوق انسانی، وجود و ستم فراگیر مستکبران بر مستضعفان و مظلومان عالم، مهم‌ترین علت نیاز جهان برای سعی و کوشش در گسترش عدالت و جلوگیری از ظلم است. زیرا اهمیت عدالت و پرهیز از ظلم و رعایت حقوق انسان‌ها از آموزه‌های اصلی دین مبین اسلام و مکتب اهل بیت(ع) است. گسترش امروزه ظلم نه در پوشش و لفافه، بلکه در ظاهر رخ نموده و وضع مردم مظلوم غزه که ابتدایی‌ترین حقوق انسانی آن‌ها نقض شده و انواع جنایت در حق آن‌ها روا شده، از بارزترین و فجیع‌ترین نمونه‌های ظلم در تاریخ بشر است. موضوع عدالت یک آرمان اصلی برای بشر و حکومت امام موعود(عج) و گفت‌وگو درباره حقیقت و ارکان و مؤلفه‌های آن و واکاوی میدانی درباره موانع گسترش عدالت در همه سطوح و مبارزه با ظالمان و مظاهر ظلم با تکیه بر معارف نورانی قرآن و اهل بیت(ع) نیازمند پژوهش و تلاش علمی بیشتر است. در کلام حضرت ثامن الحجج(ع) معیار مسلمانی، ظلم نکردن به مردم و نزدیکان بیان شده است. آیت‌الله مکارم شیرازی درباره همایش بین‌المللی امام رضا(ع) پیشنهاد داد: کمیته‌ای برای پیگیری و تحقق مطالعات و پژوهش‌های این گردهمایی بین‌المللی تشکیل شود تا با استفاده از ظرفیت جهانی آن بزرگوار و آستان آن حضرت، اجرای عملی شعارهای این همایش با اندیشمندان و افراد تأثیرگذار دنبال شود.

✦ آیت‌الله محمد باقر مکارم شیرازی، مرجع تقلید شیعیان، در پیامی که توسط فرزند ایشان قرائت شد، تأکید کرد: جهان امروز نابرابری آشکار در برخورداری همه از حقوق انسانی، وجود و ستم فراگیر مستکبران بر مستضعفان و مظلومان عالم، مهم‌ترین علت نیاز جهان برای سعی و کوشش در گسترش عدالت و جلوگیری از ظلم است. زیرا اهمیت عدالت و پرهیز از ظلم و رعایت حقوق انسان‌ها از آموزه‌های اصلی دین مبین اسلام و مکتب اهل بیت(ع) است. گسترش امروزه ظلم نه در پوشش و لفافه، بلکه در ظاهر رخ نموده و وضع مردم مظلوم غزه که ابتدایی‌ترین حقوق انسانی آن‌ها نقض شده و انواع جنایت در حق آن‌ها روا شده، از بارزترین و فجیع‌ترین نمونه‌های ظلم در تاریخ بشر است. موضوع عدالت یک آرمان اصلی برای بشر و حکومت امام موعود(عج) و گفت‌وگو درباره حقیقت و ارکان و مؤلفه‌های آن و واکاوی میدانی درباره موانع گسترش عدالت در همه سطوح و مبارزه با ظالمان و مظاهر ظلم با تکیه بر معارف نورانی قرآن و اهل بیت(ع) نیازمند پژوهش و تلاش علمی بیشتر است. در کلام حضرت ثامن الحجج(ع) معیار مسلمانی، ظلم نکردن به مردم و نزدیکان بیان شده است. آیت‌الله مکارم شیرازی درباره همایش بین‌المللی امام رضا(ع) پیشنهاد داد: کمیته‌ای برای پیگیری و تحقق مطالعات و پژوهش‌های این گردهمایی بین‌المللی تشکیل شود تا با استفاده از ظرفیت جهانی آن بزرگوار و آستان آن حضرت، اجرای عملی شعارهای این همایش با اندیشمندان و افراد تأثیرگذار دنبال شود.

با خوانش میراث رضوی به وظیفه تمدنی خود عمل کنیم

حجت الاسلام والمسلمین مجتبی الهی خراسانی، استاد حوزه علمیه خراسان

✦ حجت الاسلام والمسلمین مجتبی الهی خراسانی با بیان اینکه امام رضا(ع) به عنوان نماد و پرچم دار امامت اثنی عشر مایه افتخار تمدنی ایران هستند، اظهار کرد: عظمت علمی و فکری ایشان در همه جهان اسلام گسترده است. لذا می‌طلبید ما ایرانیان که میزبان آستان مقدس حضرت علی بن موسی الرضا(ع) هستیم، با برگزاری جلسیه‌های سالانه و جشنواره‌های علمی فرهنگی و احیای میراث، بازشناسی تعالیم و رهنمودهای آن حضرت(ع) به وظیفه تمدنی خودمان عمل کنیم. وی ادامه داد: پنجمین کنگره جهانی امام رضا(ع) که بعد از دو دهه وقفه، امسال هم‌زمان با دهه کرامت و با شعار «عدالت برای همه، ظلم به هیچ‌کس» در حال برگزاری است، از جمله

این تلاش هاست که جلوه تمدنی دارد و اندیشمندان از حوزه‌های مختلف در آن شرکت کرده‌اند و با توجه به آنکه همایش سبز است، منشورات آن کاغذی نیست و از طریق سایت کنگره برای اطلاع‌مندان در دسترس است. حجت الاسلام والمسلمین الهی خراسانی تأکید کرد: شناخت عدالت در منظومه فکری اسلامی و تعالیم و رهنمودهای حضرت ثامن الحجج(ع) از دستاوردهای مطلوب این کنگره است. آن‌هم در زمانه‌ای که بشریت تشنه عدالت است و همه منتظرند عملکرد حکمرانان را در عرصه نظر و عمل ببینند. لازم است فلاسفه عدالت و متفکران، شکاف بین نظر و عمل را پر کنند و حداقل دستاورد چنین همایشی نگاه به مقوله عدالت و رفع ظلم از همه مظلومان باشد.

غزه، باطل السحر تمدن غربی

محمدرضا مخبر رئیس فرهنگستان علوم و مشاور تولیت آستان قدس رضوی

✦ امروز اتفاقات عجیب و غریبی در عالم علم در حال وقوع است. امروز دیگر علم به تنهایی علم نیست، بلکه به قدرت و تسلط و سیطره تبدیل شده است. متأسفانه به نوعی با بازگشت انسان به جاهلیت مواجهیم که البته ظاهری مدرن و پسامدرن یافته است! نسل‌کشی‌ها و آسیب‌زدن به زنان و هتک دانشگاه و دانشجو نشانه پیشرفت نیست. غزه را می‌توان باطل السحر تمدن غربی دانست. ترویج سبک زندگی‌های غیرانسانی و کشتار انسان‌های بی‌گناه از هر سو بشر را احاطه کرده است. یک اتفاق بزرگ در زمانه کنونی آپارتاید علمی و تبعیض نژادی علمی است و اهل سلطه نمی‌توانند بر آن سرپوش بگذارند. در این میان مکتب اهل بیت(ع) در ابعاد روحی، معنوی و جسمی برای انسان برنامه دارد، چنان‌که حضور امام رضا(ع) در ایران بر اساس اراده الهی، نگاه تمدنی را احیا کرد. نقل است امام رضا(ع) در مسجد پیامبر(ص) می‌نشستند و پناه اهل علم بودند و همین رویکرد را به ایران آوردند و هجرتشان منشأ اتفاقات علمی تمدنی شد.

رابطه وثیق عدالت و امامت

✦ در حوزه امامت‌شناسی، امام رضا(ع) روایات متعددی در بیان مقام امام و جایگاه امامت بیان کرده و فرموده‌اند رابطه‌ای وثیق بین عدالت و امامت برقرار است. ایشان می‌فرمایند کسی که گرفتار ظلم است، به مقام عدالت نمی‌رسد. نقل است دعبیل خزاعی در محضر امام رضا(ع) قصیده‌ای سرود و به قیام امام زمان(عج) و برافراشتن پرچم عدالت با ظهور و قیام مهدوی اشاره کرد. امام رضا(ع) با شنیدن این قصیده گریستند و فرمودند: ای خزاعی! این دو بیت را روح القدس بر زبان تو جاری ساخت. یعنی ایشان بین مهدویت و عدالت رابطه‌ای عمیق تبیین کرده‌اند. امام رضا(ع) عدالت را دارای ساحت فردی و اجتماعی می‌دانند و عدالت رضوی در پرتو مهدویت شناسی به ما این را می‌آموزد که عدالت از گسترده‌ترین مفاهیم است. اینجا سؤال کلیدی آن است چنان‌که عدالت مفهومی انتزاعی است، آیا مصادیق انضمامی عدالت را می‌توان در مکتب رضوی یافت؟ پاسخ آن است که از روایات علیه ظلم می‌توان مصادیق عدالت رضوی را پیدا کرد و به روش‌شناسی آن دست یافت.

حجت الاسلام والمسلمین عبدالحسین خسروپناه دبیر شورای عالی انقلاب فرهنگی

کنگره‌ای برای احیای گفتمان عدالت و تقویت جهانی زیارت

✦ کنگره جهانی حضرت رضا(ع) با توجه به تحول اخیر جهان اسلام و اهمیت معرفی آموزه‌های شیعی، به خصوص استراتژی محاسن کلام اهل بیت(ع) به جهان اسلام و فضای بین‌الملل، طراحی و برنامه‌ریزی شده است.

هدف این است که عدالت به عنوان مهم‌ترین میراث فکری شیعی بیان شود. در این راستا آموزه‌هایی از اهل بیت(ع) به عنوان سنت و سیره اهل بیت(ع) داریم. این دو بخش، بازوی مطالعاتی این کنگره جهانی برای رسیدن به یک گفتمان معاصر یا صورت‌بندی جدید از مفهوم عدالت را دربرمی‌گیرد که حاصل آن بتواند در قالب سازمان‌های مردم‌نهاد، مطالعات دانشگاهی و مطالعات زیارت به عنوان شیوه عملی در جنبه‌های مختلف عدالت، عدالت فرهنگی، اجتماعی، سیاسی و... نهادینه شود.

افزون بر آن، در این همایش ادیان مختلف وجود دارند و امید آن داریم که این کنگره جهانی سبب ایجاد وفاق بین مسلمانان و فرهنگشان در موضوع عدالت شود. احیای گفتمان عدالت در فضای فکری و نظری از دیگر اهداف این کنگره است. بخش عملی، نگاه تمدنی به عدالت و بخش نظری، نگاه نظری به عدالت را از اهداف این کنگره می‌دانیم. در الهیات تطبیقی مطالعاتی وجود دارد به نام الهیات زیارت، سرفصل خوبی است برای گفت‌وگوهای بین‌فرهنگی و بین‌ادیانی با محوریت آموزه‌ها و تعالیم امام رضا(ع). در بخش زیارت، تعالیم امام رضا(ع)، سیره رضوی، تمدن رضوی و نرم‌افزار و سخت‌افزار زیارت را داریم.

دکتر جعفر مروارید استاد فلسفه و حکمت دانشگاه فردوسی

عدالت، وجه مشترک همه ملت‌ها

✦ مهم‌ترین دغدغه پیامبران الهی پس از شناخت خدا و نزدیک کردن انسان به او، ایجاد و بسط عدالت بوده است. دین اسلام نیز به عنوان خاتم ادیان، تحقق عدالت را سرلوحه اهدافش قرار داده و وجود ۲۹ آیه از قرآن کریم در زمینه عدالت، شهادی بر اهتمام اسلام بر این اصل است. حضرت رضا(ع) با اینکه در پی اجبار و تهدید مأمون با اکراه ولایتعهدی را پذیرفتند، مراقب بودند در دربار خلفای عباسی که اوج ظلم و بی‌عدالتی را می‌شد، جایی حرکت، سخن یا رفتار ایشان تأیید بی‌عدالتی نباشد و آن حضرت از فرصت‌های به‌وجود آمده استفاده می‌کردند تا بتوانند جلو ظلم را بگیرند. سیره حضرت امام رضا(ع) الگوی خوبی برای عدالت‌خواهان جهان است.

نکته مهمی که عدالت طلبی اهل بیت(ع) را از دیگران متمایز می‌کند، حق محوری در عدالت طلبی است. عدالت در هسته مرکزی کلام و سخنان حضرت علی بن موسی الرضا(ع) قرار دارد و علاوه بر عدالت، امامت نیز در اندیشه ایشان جایگاه متعالی دارد. به بیانی دیگر، عدالت در منظر و دیدگاه امام رضا(ع) امامت محور است. لذا از هر طرف که به اندیشه ایشان نگاه می‌کنیم، امامت و عدالت با هم و در کنار هم دیده می‌شود. پیام اهل بیت عصمت و طهارت(ع) داشتن عدالتی مبتنی بر حق است و همین امر مهم‌ترین عامل تمایز آن‌ها از عدالت‌خواهانی است که به محوریت حق توجهی ندارند.

دکتر امیرحسین بانکی‌پور، رئیس کمیسیون مشترک طرح جوانی جمعیت و حمایت از خانواده